

Kiss Barbara (Budapest)

A nemzet könyvtárosa 1999–2009

Soha nem felejttem első találkozásomat Monok Istvánnal. 1999. június 1-je volt, kedd. Az új főigazgató első hivatali napjának délelőttjén már kopogtatnom kellett a titkárságon, időpontot kérni Detre Ilditől, hogy muszáj beszélnem Monok úrral, mert határidős teendők vannak, munkák, amikkel haladni kell és dönteni, hogy merre tovább.

Főigazgató úr délután kettőkor fogadott, udvariasan, melegszívűen, egy bézs ingben, zakó nélkül. Elcsodálkoztam szakállkölteményén, ami ebben az országban annyira nem divat, de harmadik mondata után szakálla már nem terelte el a figyelmemet. Emlékszem arra, ahogy az akkor 29 éves lányt, aki az egyik legfiatalabb munkatárs volt a nemzeti könyvtárban, Monok István mennyire komolyan vette. Tettem fel a kérdéseimet, melyekre választ és iránymutatást kaptam, és elkezdtünk dolgozni.

Belehúztunk abba a nyárba, sokat dolgoztunk. Értettem és egyetértettem szándékaival, hogy mit és hogyan szeretne, s lehetőségeimhez képest igyekeztem megfelelni elvárásainak. István még azon az őszön kinevezett a Nemzetközi és Kulturális Kapcsolatok Irodájának osztályvezetőjévé, majd az elkövetkezendő 10 évben, amíg várandós nem lettem a kisfiammal, közös munkánk betöltötte az életem.

Ma már, 2016-ból visszanezve, tudom, hogy majdnem mindent, amit majd valaha eredményként elkönyvelek az életemben, Monok Istvánnak köszönhetek. Nemcsak a számtalan kihívást jelentő feladatot, a sok kiállítást, rendezvényt, könyvet, konferenciát, hanem végső soron még a férjemet is...

Amikor István átvette az intézményt Poprády Gézától, a főigazgatói irodában nem volt számítógép. Főigazgatói székéből irányítva következetesen átvitte a nemzeti könyvtárat a digitális korszakba. Gyakorlatilag megszüntette az írógépeket, kukába került a nyomtatott házi telefonkönyv. Mindemellett kirakatba tette a nemzeti gyűjteményt, mutogatta és nyitogatta, ahogy előtte senki más. Számtalan ötlete volt, amit együtt valósítottunk meg, s amelyekből a nemzet könyvtára a mai napig táplálkozik. Álljon itt ezekből egy kis felsorolás:

- az OSZK első tudományos ülészakájának ötlete és megszervezése 1999-ben, amely azóta is évente ismétlődő, kiemelkedő jelentőségű alkalom
- a Bibliothecarius Emeritus cím megalapítása, 2000
- az olasz–magyar könyvtáros-találkozók megszervezése, 2000-tól kezdve
- *Három kódex*-kiállítás, 2000 nyara
- külföldön élő magyar könyvtárosok szakmai találkozója, 2000
- muzeális könyvvállományt őrző gyűjtemények első találkozója, 2000
- digitalizált Mátyás-korvinák (*Bibliotheca Corviniana Digitalis*) program elindítása, 2001
- *Bibliotheca Eruditionis* program elindítása, 2001
- a Nemzeti Könyvtár alapításának 200. évfordulója alkalmából a Nemzeti Múzeummal közösen rendezett ünnepségsorozat 2002-ben, melynek legfontosabb elmei voltak:
 - *Kincsek a nemzet könyvtárából* című kötet megjelentetése
 - Széchényi Ferenc könyvtáralapító eredeti könyvtárának kiállítása
 - *Az Országos Széchényi Könyvtár Corvinái* CD megjelentetése
 - *Uralkodók és corvinák* kiállítás
 - „200 éves az OSZK” ezüstemlékérem kibocsátása a Magyar Nemzeti Bankkal
 - *Aere perennius – Légy tudatában értékeidnek* kiállítás a Nemzeti Könyvtár 200 évéről
 - CENL-konferencia megszervezése: Európa nemzeti könyvtárainak főigazgatói értekezlete
 - a Kárpát-medence könyvtárainak főigazgatói találkozója

- Olaszországi magyar kulturális évad, 2002
- *A holló jegyében*, nemzetközi corvina-kiállítás, 2002 Modena
- *Közgyűjteményi tudományos napok* konferenciasorozat, 2002-től
- MOKKA nyilvános átadás, 2003
- *Európa térképei* díszalbum megjelenítése, 2003
- *A régi Magyarország képeslapokon* kötet megjelenítése, 2003
- *A tíz bambusz csarnoka* – Könyv- és nyomdászattörténeti kiállítás a Kínai Nemzeti Könyvtár kincseiből, 2003
- a Kossuth Kiadóval közös *Amor Librorum* könyvsorozat elindítása, 2003
- *A holló jegyében: Fejezetek a Corvinák történetéből* című kötet, 2004
- *Benyovszky Móric madagaszkári naplójának* hasonmás megjelenítése, 2004
- *Magyar Helikon* sorozat bemutatója, 2004
- Európai könyvtörténeti gyűjtemény megalapítása, 2004
- *Kulturális örökség, társadalmi képzelet* konferencia, 2004
- Magyar könyvtárosok világtalálkozója, 2004
- *Pannóniai Féniksz* kiállítás, 2005
- *A Bibliotheca Corviniana* UNESCO Világemlékezet listára kerülése, 2005
- Az OSZK Örökös Tagja díj megalapítása és adományozása, első ízben Kosáry Domokos részére, 2005
- *Kék vér – fekete tinta: Arisztokrata könyvgyűjtemények 1500–1700*, Kiállítás 5 közreműködő országban, katalógus megjelenítése 5 nyelven, 2005
- *Cseh biblia*-kiállítás, 2005
- az OSZK Múzeum és a Széchényi Ferenc Könyvesbolt felavatása a Könyvtár V. emeletén, 2005
- *Edison Magyarországon* kötet megjelenítése, 2006
- *Modern Bibliofília – a hasonmás kiadványok művészete* kiállítás, 2006
- *Nemzeti Erekllye* kiállítótér ünnepélyes felavatása, 2006
- Corvin-kárpitok felavatása, 2006
- *Fragmenta codicum* kutatócsoport életre hívása, 2007
- *Mátyás graduálé* kötet megjelenítése, 2007
- *Reneszánsz év – Négyyszer a reneszánszról* programsorozat, 2008
- *Csillag a holló árnyékában* kiállítás és kötet, 2008
- *Biblia Sacra Hungarica* kiállítás és kötet, 2008
- *Magyarországi bibliák a filológiai tudományokban* kiállítás és kötet, 2009
- Belga Nemzeti Könyvtár digitalizált dokumentumok átadása, 2009
- *Franckesche Stiftungen zu Halle Hungarica-gyűjtemény* bemutatója, 2009
- Magyar Digitális Képkönyvtár elindítása (48 magyar könyvtár összefogása), 2009
- *A modern magyar kereskedelmi plakát 1924–1942* (Valencia, Spanyolország), 2009
- Erdélyi Múzeum-Egyesület és OSZK közös digitalizálási projekt elindítása, 2009

Monok István újíto törekvései, rendkívüli elszántsága és szorgalma az OSZK-n belül, de azon kívül is, sokaknak nem tetszett. Pedig aki napi rendszerességgel dolgozott vele, az tudta, hogy minden munkát megköszönt, hogy a munkatársait soha nem hagyta cserben, meleg szívvel fordult minden személyes problémánk felé. Ha elkezdtünk egy közös munkát, bár napi részletekről sosem tájékoztattam, mégis, valahogyan követte velem a fonalat, minden részletben képben volt. Sok embert mozgatott egyszerre, ezer szálát követett, mégsem felejtett el soha semmit. 25 éves munkaviszonyom alatt több ezer emberrel dolgozhattam együtt, de nála nagyobb munka- és teherbírási embert soha, de soha nem ismertem. Reggel 7-től este hétig a hivatalban volt, éjjel a saját kutatásait csinálta. Évente többször körbepertülte a Földet, két hét alatt adott le félévnyi anyagokat francia egyetemeken.

Hogy mikor aludt? Mikor pihent? Soha. Nem érdekelte. Hajtotta az ügyeket, a pénzt, hogy mindenre legyen külön kassza. Sosem álltunk meg, mindig azt mondta: „Barbara, maga dogozzon, a pénzzel ne törődjön, azt majd én intézem.” És volt pénz. Mindig mindenre, amire kellett. Ennek legszebb példája, hogy a könyvtár alapításának 200 éves évfordulóján majdnem 100 millió forintot költhettünk el a Nemzeti Múzeummal közös ünnepségsorozatunkra.

Talán éppen vehemens tempójának, kíméletlen emlékezetének, kiváló gazdasági érzékének, sokat akarásának lett az eredménye, hogy az ellene összefogó erők elválasztották harmadik főigazgatói ciklusától.

Monok István az egyik legnagyobb könyvtáros és az egyik legnagyobb ember, akit valaha ismertem. Isten éltesse még nagyon sokáig 60. születésnapján!

Őszintén remélem, hogy egyszer még valahol, valamilyen formában folytatni tudjuk 2008-ban félbehagyott közös munkánkat!